

15 juni, Den Haag Nieuwe Kerk, 20.15 uur

Schola Cantorum Stuttgart

Clytus Gottwald _____ dirigent

J. Ockeghem _____

Kyrie uit Missa Prolationum

D. Schnebel _____

: ! Madrasa II

T. Marco _____

Transfiguracion

O. Messiaen _____

O sacrum convivium

M. Kagel _____

Hallelujah

J. Ockeghem _____

Agnus Dei uit Missa Prolationum

Schola Cantorum Stuttgart

De Schola Cantorum Stuttgart is een ensemble van vokale solisten, dat door Clytus Gottwald is opgericht om, naast bijzondere oude muziek, de muziek van de allermodernste komponisten uit te voeren. Tot 1963 lag het zwaartepunt van de activiteiten bij de muziek van de 15e eeuw, de periode rondom Josquin, maar na de eerste uitvoering van Schnebel's 'Dt 31,6' in 1965 is de hoofd-activiteit komen te liggen in de interpretatie van de nieuwe en nieuwste muziek. Ondanks dat blijft het koor muziek uit de 15e eeuw op het repertoire houden. De Schola Cantorum Stuttgart is een selectie uit het orkest van de Süddeutsche Rundfunk. Het bestaan van het koor heeft een nieuw soort koorliteratuur doen ontstaan, werken voor 12 tot 18 solostemmen.

De belangrijkste hedendaagse komponisten, waaronder György Ligeti, Mauricio Kagel, Pierre Boulez en Heinz Holliger, hebben speciale werken voor de Schola Cantorum Stuttgart geschreven.

Clytus Gottwald

is de stichter en dirigent van de Schola Cantorum Stuttgart. Thans is hij tevens leider van de afdeling nieuwe muziek van de Süddeutsche Rundfunk in Stuttgart en lid van de programmakommissie van Pierre Boulez' IRCAM in Parijs.

Johannes Ockeghem. Kyrie en Agnus Dei uit 'Missa Prolationum'

Ockeghem werd ± 1420 in het bourgondische Henegouwen geboren, en bracht het grootste deel van zijn leven door in dienst van de koning van Frankrijk. Hij was ongeveer 20 jaar jonger dan Dufay en 20 jaar ouder dan Josquin des Prez. De dood van Ockeghem

(± 1495) die door zijn compositorische kwaliteit en als mens een bijzondere musicus schijnt te zijn geweest, vond veel weerklank. In gedichten en komposities werd hij herdacht. Hij werd vooral bijzonder geprezen vanwege het feit dat hij zich nooit nederig voelde en gedroeg in aanwezigheid van de groten der aarde en anderzijds nooit vanuit de hoogte neerkeek op mensen van eenvoudige komaf. Hij was 'sans aucun vice' en had een 'coeur fervent et plain'. Hij was een imponerende persoonlijkheid om te zien en werd ook wel 'sol lucens per omnes' genoemd.

Zijn voorkeur ging uit naar het onvoorspelbare en ongewone en noch Dufay noch Josquin hebben zich

ooit met zijn ongelofelijke en verrassende stilistische veelzijdigheid kunnen meten. Hoewel Ockeghem de zg. 'nederlandse kunsten' met zijn raadselcanons en ingewikkelde meerstemmige bouwwerken beheerste als geen ander, liet hij zich niet tot abstracte spelletjes verleiden. In het Kyrie uit de 'Missa Prolationum' leveren twee melodieën, in verschillende maatsoorten genoteerd een vierstemmig stuk op: maar dit is geenszins alleen maar 'Augenmusik' om op papier indruk te maken op de kenners, de musicologen en de muzikale vaklieden. Een dergelijk vooroordeel zou voor dit stuk evenmin geldig zijn als voor b.v. Bach's 'Kunst der Fuge': de constructie is niet los te maken van het klinkend resultaat.

In het prachtig versierde handschrift uit de 15e eeuw, dat thans in de Biblioteca Vaticana in Rome bewaard wordt, zijn slechts twee stemmen genoteerd die ieder een hele pagina in beslag nemen. Elk van de twee stemmen wordt tegelijkertijd in twee verschillende

The image shows a page from a 15th-century manuscript titled 'Missa Prolationum'. It features two staves of music with intricate rhythmic notation, including various note values and rests. The notation is highly decorative, with large, ornate initial letters and flourishes. The text 'Missa Prolationum' is written at the top. The music is written in a style characteristic of the Northern Renaissance, with a focus on complex rhythmic patterns and polyphony.

maatsoorten gezongen. De hoge stem in 3/4 en 2/4 maat (of zoals men in de 15e eeuw noteerde: in \odot : Tempus perfectum cum Prolatione minore en in \ominus : Tempus imperfectum cum Prolatione minore).

De lage stem wordt tegelijkertijd in 9/8 en in 6/8 maat gezongen \odot : Tempus perfectum cum Prolatione maiore en \ominus : Tempus imperfectum cum Prolatione maiore. De stemmen lopen al spoedig uit elkaar: na één maat één tactus (slag), na twee maten twee, na drie maten drie slagen etc...

Dieter Schnebel.: !Madrasha II voor drie koorgroepen Dit stuk is het derde deel van een driedelige cyclus getiteld 'Für Stimmen (...missa est)' uit 1956-1969. Deze cyclus kan worden beschouwd als een soort mis. Terwijl in 'Dt 31,6' en 'AMN' voortdurend originele bijbel- en gebedsteksten worden gekombineerd met allerlei vertalingen, wordt in ': !Madrasha II' alleen maar gebruik gemaakt van bepaalde formuleringen van de naam van God en lofspreuken.

De hele cyclus is een étude voor stemmen, een oefening in toenemende vrijheid bij het gebruik van het stemorgaan.

De titel ':!' is niet uit te spreken en betekent uitbarsting uitroep, exclamatie. De ondertitel 'Madrasha' is afkomstig uit het vroegchristelijk Syrië en betekent 'Hymne', woordloos gezang. De stemmen worden er bevrijd van hun gebruikelijke gedragspatroon; dit gebeurt o.a. ook doordat de uitvoerenden de vrije hand wordt gegeven: zij kunnen op vele plaatsen hun eigen gang gaan en vervolgens de op eigen kracht

The image shows a page from a musical score titled '!Madrasha II' by Dieter Schnebel. It features two staves of music with complex rhythmic notation, including various note values and rests. The notation is highly decorative, with large, ornate initial letters and flourishes. The text '!Madrasha II' is written at the top. The music is written in a style characteristic of modernist composition, with a focus on complex rhythmic patterns and polyphony.

opgedane ervaringen elders in dit stuk weer productief maken.

':!' is een lofzang, een stuk voor stemmen die schitteren en fonkelen, en die zich onafhankelijk bewegen, stemmen van menselijke en dierlijke wezens: Alles wat adem heeft, looft en prijst de Heer.

Tomas Marco. Transfiguracion

In de 15e eeuw was het met de tonaliteit nog zo gesteld dat men deze eerst goed onder de knie moest hebben om vervolgens af en toe een uitstapje te kunnen maken. Tegenwoordig beweegt menig komponist zich in tegengestelde richting, alsof hij in een verlaten huis woont.

Een bepaalde toon, in dit geval een C, wordt beladen met omlaag getransponeerde tonen uit de boventoonreeks en wordt daardoor veranderd zonder echt anders te worden.

De titel verwijst naar de transfiguratie van Christus, het overgaan van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus.

Mauricio Kagel. Hallelujah voor 16 stemmen 'Hallelujah' is absolute muziek: het is noch een toonzetting van een nu eenmaal zwaar beladen tekst noch een stuk met een voorspelbare of vooraf bepaalde afloop, ondanks de tekst die eraan ten grondslag ligt.

Het wordt voornamelijk in een soort potjeslatijn gezongen en dit is volgens muzikale uitgangspunten en de vereisten van de vokale artikulatie vrijelijk bij elkaar gebracht in een 'Quasi-taal'.

De vorm van het stuk is niet vastgelegd: 16 solo-gedeelten en 8 tuitgedeelten zijn het basismateriaal voor het koor. Elke zanger is bij het zingen van zijn partij onafhankelijk van de anderen. Hij maakt steeds aan het einde van de maat een rust en zet op een teken van de dirigent opnieuw in.

Guillaume Dufay. Kyrie uit 'Missa Ecce ancilla domini' Dufay heeft op de ontwikkeling van de muziek van de 15e eeuw een even grote invloed gehad als de schilder Jan van Eyck op de beeldende kunst van die tijd.

Dufay is rond 1409 koorknaapje in Cambrai en in de periode tussen 1420 en 1426 is hij in dienst aan de hoven van de familie Malatesta in Rimini en Pesaro.

Na opnieuw een tweetal jaren in Cambrai te hebben doorgebracht is hij vanaf 1428 lid van de pauselijke kapel in Rome, ook als het hoofd van de R.K. kerk tussen 1435 en 1437 tijdelijk in Florence en Bologna resideert. Voor de inwijding van de Dom te Florence in maart 1436 schrijft Dufay een feestelijk stuk, het bekende 'Nuper Rosarum flores'. Hierin toont hij zich een ware meester in de vokale compositiekunst.

De paus verleent Dufay vervolgens een erefunctie in de kathedraal van Cambrai, later uitgebreid met eenzelfde functie aan de hoofdkerk van Mons (Henegouwen). In deze steden en vooral in Cambrai heeft Dufay zijn voornaamste werken geschreven.

Hans Zender. Canto V

De voornaamste achtergrond van 'Canto V' is geweest om muziek van een zo heterogeen mogelijk karakter te schrijven. Alle mogelijke contrasten—zacht en hard, langzaam en vlug, gezongen en gesproken, één geheel vormend en fragmentarisch—storten zich zonder nadere aankondiging op elkaar, zodat een vorm ontstaat die door toevallige combinaties van contrasterende elementen wordt bepaald. Het aantal zangers ligt niet vast. Zij gebruiken echter hetzelfde toonmateriaal. De volgorde van de diverse

16 juni, Amsterdam Waalse Kerk, 20.15 uur

Schola Cantorum Stuttgart

Clytus Gottwald _____ dirigent

G. Dufay _____

Kyrie uit Missa Ecce ancilla domini

H. Holliger _____

Psalm

H. Zender _____

Canto V

G. Ligeti _____

Lux Aeterna

S. Bussotti _____

Ancora odono i colli

P. Boulez. C. Gottwald _____

...über das über in verschwinden

H. Lachenmann _____

Consolation II

M. Ravel _____

Soupir

fragmenten komt òf door de keuze van elke individuele vokalist, òf door de toevalsfactor òf op een door de dirigent aanbevolen wijze tot stand.

Door deze verscheidenheid, waarbij de afloop niet te voorspellen is, ontstaat een samenspel van steeds weer andere over elkaar schuivende mogelijkheden.

De fragmenten als zodanig kunnen dan ook als losse composities worden uitgevoerd.

Op het moment dat deze uiterst contrastrijke muzikale taal ontstond, werd het duidelijk dat hiermee tevens het tegendeel ervan, een structuur uit één stuk en van grote eenheid, werd opgeroepen. Dit is het tweede, een bijzonder eenvoudig deel. Op deze wijze ontstaat een soort 'continuum' dat uit een reeks zeer op elkaar gelijkende, door individuele koorleden naar believen te herhalen, gedeelten bestaat. De simpele intervalstructuur en het overzichtelijke metrum hiervan vormen een schril maar aangenaam contrast met de zo gekompliceerde structuur van het eerste deel.

De vorm van Canto V is zo gekonstrueerd dat beide delen tweemaal worden uitgevoerd. Het doet er niet toe met welk deel men begint. Toch hebben de twee delen iets gemeenschappelijks: de structuur is zeer dicht en in de konsekventie, waarmee de verschillen zijn gekomponeerd, zit iets stars. Dit brengt nog een derde laag in het totale notenbeeld: in beide gedeelten duiken af en toe kleine maar duidelijk te onderscheiden solistisch uit te voeren fragmentjes op, zonder echter een eigen derde segment te vormen. Het is duidelijk dat 'Canto V' het uiterste heeft gevegd van de komponist en ook eist van de uitvoerenden.